

Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTES ELEANORAS ŠARPSTONES
[ELEANOR SHARPSTON] SECINĀJUMI,
sniegti 2013. gada 11. jūlijā¹

Lieta C-209/12

Walter Endress

pret

Allianz Lebensversicherungs-AG

(Bundesgerichtshof (Vācija) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Dzīvības apdrošināšana — Atteikuma tiesības — Līguma laušanas laikposms — Termiņa sākums un ilgums — Informācijas paziņošana

1. Saskaņā ar ES tiesībām dzīvības apdrošinājumaņēmējam ir jādod 14 līdz 30 kalendāro dienu termiņš no brīža, kad viņam ir paziņots par līguma noslēgšanu (turpmāk tekstā – “līguma laušanas laikposms”)², kurā viņš var anulēt līgumu, un pirms apdrošināšanas līguma noslēgšanas viņam ir jāpaziņo noteikumi, kas nosaka tiesību lauzt līgumu izmantošanu. Kas notiek gadījumā, ja viņam tie netiek paziņoti? Vai viņš var lauzt līgumu? Ja atbilde ir apstiprinoša, vai ES tiesībām pretrunā ir tādi valsts tiesību akti, saskaņā ar kuriem tiesības lauzt līgumu beidzas vienu gadu pēc pirmās apdrošināšanas prēmijas samaksas neatkarīgi no tā, vai apdrošinājumaņēmējam ir paziņota obligātā informācija par šādām laušanas tiesībām?

2. Tie ir galvenie aspekti, kas ir jāizvērtē saistībā ar šajā lietā uzdoto prejudiciālo jautājumu.

1 — Oriģinālvaloda – angļu.

2 — Attiecīgajā direktīvā tas tiek saukts par “uzteikuma termiņu” (“cooling-off period”): skat. 9. punktu tālāk.

ES tiesības

Dzīvības apdrošināšanas otrā direktīva

3. Ar Padomes Direktīvu 90/619/EEK (turpmāk tekstā – “Dzīvības apdrošināšanas otrā direktīva”)³ tika grozīta un papildināta Padomes Direktīva 79/267/EEK (turpmāk tekstā – “Dzīvības apdrošināšanas pirmā direktīva”)⁴, kurā tika noteikts, ka “dzīvības apdrošināšana” ir “apdrošināšanas nozare, kurā ietver dzīvības apdrošināšanu tikai līdz noteiktam vecumam, apdrošināšanu tikai nāves gadījumam, dzīvības apdrošināšanu līdz noteiktam vecumam vai nāves gadījumam pirms šā vecuma iestāšanās, dzīvības apdrošināšanu ar prēmiju atmaksāšanu, laulības apdrošināšanu un dzimšanas apdrošināšanu”⁵.

4. Sākotnēji Dzīvības apdrošināšanas otrās un trešās direktīvas mērķis bija noteikt iekšējo tirgu dzīvības apdrošināšanas nozarē, tai skaitā dzīvības apdrošināšanas pakalpojumu sniegšanas brīvību⁶.

5. Dzīvības apdrošināšanas otrās direktīvas 4. panta 1. punktā tika noteikts, ka būtībā tiek piemēroti saistību dalībvalsts tiesību akti, tomēr, ja šīs dalībvalsts tiesību akti to pieļauj, puses var izvēlēties citas valsts tiesību aktus. Šīs direktīvas 2. panta e) punktā tika paredzēts, ka “saistību dalībvalsts” nozīmē “dalībvalsti, kurā [atradās] apdrošinājumaņēmēja pastāvīgā dzīvesvieta vai, ja apdrošinājumaņēmējs [bija] juridiska persona, dalībvalsti, kurā [atradās] līgumā minētā reģistrētā iestāde”.

6. Dzīvības apdrošināšanas otrās direktīvas 15. pants, kas tika grozīts ar Dzīvības apdrošināšanas trešās direktīvas 30. pantu, tika formulēts šādi:

“1. Katra dalībvalsts paredz, ka apdrošinājumaņēmējam, kurš noslēdz individuālu dzīvības apdrošināšanas līgumu, ir 14 līdz 30 kalendāro dienu termiņš no brīža, kad viņš bija informēts par līguma noslēgšanu, kurā viņš var lauzt līgumu.

Līdz ar paziņojumu par līguma anulēšanu apdrošinājumaņēmējs ir atbrīvots no jebkādiem turpmākiem pienākumiem, kas paredzēti līgumā.

Citas tiesiskās sekas un līguma laušanas nosacījumus nosaka tiesību aktos, kas attiecas uz līgumiem, kā noteikts 4. pantā, it īpaši attiecībā uz kārtību, kā apdrošinājumaņēmēji informējami par to, ka līgums noslēgts.

2. Dalībvalstīm nav jāpiemēro 1. punkts līgumiem, kas noslēgti uz sešiem mēnešiem vai īsāku laiku, un gadījumos, kad sakarā ar apdrošinājumaņēmēja statusu vai līguma noslēgšanas apstākļiem apdrošinājumaņēmējam šī īpašā aizsardzība nav vajadzīga. Dalībvalstis savos noteikumos precizē gadījumus, kad 1. punktu nepiemēro.”

3 — Padomes 1990. gada 8. novembra Direktīva par normatīvo un administratīvo aktu koordinēšanu attiecībā uz tiešo apdrošināšanu (dzīvības apdrošināšanu) un par pasākumiem, kas veicina brīvu pakalpojumu faktiski sniegšanu, kā arī par grozījumiem Direktīvā 79/267/EEK (OV L 330, 50. lpp.). Dzīvības apdrošināšanas otrajā direktīvā grozījumi tika veikti ar Padomes 1992. gada 10. novembra Direktīvu 92/96/EEK par normatīvo un administratīvo aktu koordinēšanu attiecībā uz tiešo dzīvības apdrošināšanu un par grozījumiem Direktīvā 79/267/EEK un Direktīvā 90/619/EEK (Dzīvības apdrošināšanas trešā direktīva) (OV L 360, 1. lpp.; turpmāk tekstā – “Dzīvības apdrošināšanas trešā direktīva”). Arī šajā direktīvā ir veikti vairākkārtīgi grozījumi. Dzīvības apdrošināšanas otrā direktīva tika atcelta ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2002. gada 5. novembra Direktīvu 2002/83/EK par dzīvības apdrošināšanu (OV L 345, 1. lpp.; turpmāk tekstā – “Direktīva 2002/83”), kura savukārt tika atcelta ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2009. gada 25. novembra Direktīvu 2009/138/EK par uzņēmējdarbības uzsākšanu un veikšanu apdrošināšanas un pārapsrošināšanas jomā (Maksātpēja II) (OV L 335, 1. lpp.). Direktīvas 2002/83 35. un 36. panta noteikumi ir attiecīgi par atteikuma tiesībām un pienākumu paziņot apdrošinājumaņēmējiem informāciju. Šie noteikumi atbilst tiem, kas attiecas uz šo lietu. Šajos secinājumos es Dzīvības apdrošināšanas otro direktīvu un Dzīvības apdrošināšanas trešo direktīvu kopā saukšu par “Dzīvības apdrošināšanas otro un trešo direktīvu”. Tā kā abas šīs direktīvas ir atceltas, es uz tām atsaukos pagātnes formā.

4 — Padomes 1979. gada 5. marta Pirmā direktīva 79/267/EEK par normatīvo un administratīvo aktu koordināciju attiecībā uz uzņēmējdarbības sākšanu un veikšanu tiešās dzīvības apdrošināšanas nozarē (OV L 63, 1. lpp.), redakcijā ar grozījumiem (vēlāk atcelta ar Direktīvu 2002/83).

5 — Dzīvības apdrošināšanas pirmās direktīvas 1. panta 1. punkta a) apakšpunkts.

6 — Skat., piemēram, Dzīvības apdrošināšanas trešās direktīvas preambulas 19. apsvērumu.

Dzīvības apdrošināšanas trešā direktīva

7. Saskaņā ar Dzīvības apdrošināšanas trešās direktīvas preambulas 23. apsvērumu:

“[...] vienotā apdrošināšanas tirgū patērētājam būs plašāka un dažādāka līgumu izvēle [...], lai patērētāji varētu pilnīgi izmantot šīs dažādības un lielākas konkurences labumus, viņiem jāsniedz visa nepieciešamā informācija, lai viņi varētu izvēlēties savām vajadzībām vispiemērotākos līgumus [...]. Šī informācijas prasība ir jo svarīga, ņemot vērā saistību iespējamo ilgumu [...]. Tāpēc vajadzīga vismaz tāda noteikumu saskaņošana, lai patērētājs varētu saņemt skaidru un precīzu informāciju par būtiskajām piedāvāto produktu iezīmēm, kā arī ziņas par iestādēm, kurām iesniedzamas apdrošinājumaņēmēju, apdrošināto personu vai līgumā paredzēto apdrošināšanas atlīdzības saņēmēju sūdzības”.

8. 31. pantā ir paredzēts pienākums pirms līguma noslēgšanas paziņot apdrošinājumaņēmējam informāciju:

“1. Pirms apdrošināšanas līguma noslēgšanas jādara zināma apdrošinājumaņēmējiem vismaz tā informācija, kas norādīta II pielikuma A punktā.

2. Visu līguma darbības laiku apdrošinājumaņēmēji jāinformē par pārmaiņām, kas saistītas ar informāciju, kura norādīta II pielikuma B punktā.

3. Saistību dalībvalsts tikai tad var prasīt, lai dzīvības apdrošināšanas sabiedrības sniedz ziņas papildus II pielikumā norādītajai informācijai, ja tās ir nepieciešamas, lai apdrošinājumaņēmēji pienācīgi apzinātos būtiskos saistību elementus.

4. Sikākus noteikumus par šā panta un II pielikuma ieviešanu nosaka saistību dalībvalsts.”

9. II pielikumā ir norādīta “informācija, kas [bija] jāpaziņo apdrošinājumaņēmējam pirms līguma noslēgšanas (A) vai līguma darbības laikā (B)”. Šo informāciju jāpaziņo “rakstveidā, skaidri un precīzi, saistību dalībvalsts valodā”. A punktā ir ietverta tabula: tās kreisajā slejā ir norādīta informācija par apdrošināšanas sabiedrību, bet labajā slejā informācija par pašu saistību. Pēdējās 13. apakšpunktā ir noteikta “uzteikuma termiņa piemērošanas kārtība”, proti, termiņš, kurā var izmantot tiesības atteikties no līguma⁷. Vācu valodas versija, kurā tiek pieminētas “*Ausübung des Widerrufs[-] und Rücktritt[s]rechts*”, šķiet, attiecās uz citiem atteikuma tiesību aspektiem.

Valsts tiesību akti

10. *Versicherungsvertragsgesetz* (Likums par apdrošināšanas līgumiem; turpmāk tekstā – “VVG”) 5.a panta redakcijā, kas bija spēkā pamatlīdzes izskatīšanas laikā (turpmāk tekstā – “VVG 5.a panta sākotnējā redakcija”), ir noteikts:

“1. Ja apdrošinātājs pieteikuma iesniegšanas dienā apdrošinājumaņēmējam nav izsniedzis apdrošināšanas noteikumus vai sniedzis patērētājiem paredzēto informāciju saskaņā ar *Versicherungsaufsichtsgesetz* [⁸] 10.a pantu, tad uzskata, ka līgums ir noslēgts, pamatojoties uz apdrošināšanas polisi, apdrošināšanas noteikumiem un pārējo attiecībā uz līguma saturu nozīmīgu informāciju, ja apdrošinājumaņēmējs 14 dienu laikā pēc dokumentu nodošanas rakstiski neiebilst. [...]

7 — Skat. arī, piemēram, franču valodas versiju (“*modalités d'exercice du droit de renonciation*”), holandiešu tekstu (“*wijze van uitoefening van het recht van opzegging*”) un tekstu spāņu valodā (“*modalidad de ejercicio del derecho de renuncia*”).

8 — Apdrošināšanas uzraudzības likums.

2. Termins sākas tikai tad, kad apdrošinājumaņēmēja rīcībā pilnībā ir apdrošināšanas polise un dokumenti saskaņā ar 1. apakšpunktu un apdrošinājumaņēmējs apdrošināšanas polises izsniegšanas gadījumā rakstiski, tipogrāfiski skaidrā formā ir ticis informēts par tiesībām iebilst, par termiņa sākumu un ilgumu. Apdrošinātāja pienākums ir pierādīt dokumentu saņemšanu. Termiņa ievērošanas nodrošināšanai ir pietiekami savlaicīgi nosūtīt iebildumu. Atkāpjoties no pirmā teikuma, tiesības iebilst tomēr izbeidzas vienu gadu pēc pirmās apdrošināšanas prēmijas samaksas.”

11. Lai arī VVG 5.a panta sākotnējās redakcijas grozījumi stājās spēkā 2007. gada 31. decembrī, acīmredzami tā joprojām tiek piemērota attiecībā uz ievērojamu skaitu dzīvības apdrošināšanas līgumu, kas noslēgti pirms šī datuma.

12. VVG 5.a panta sākotnējā redakcijā tika izmantoti jēdzieni “*widerspricht*”, “*Widerspruchsrecht*” un “*Widerspruch*”. Šie jēdzieni atšķiras no tiem jēdzieniem, kas minēti Dzīvības apdrošināšanas otrās direktīvas 15. pantā (“*zurückzutreten*”, “*zurücktritt*” un “*Rücktritts*”) un Dzīvības apdrošināšanas trešās direktīvas II pielikuma formulējumā “*Ausübung des Widerrufs[-] und Rücktritt[s]rechts*”.

13. Šo secinājumu nolūkā es vairāk pievērsīšu uzmanību šajā tiesvedībā sniegtajiem apsvērumiem par to, kā tika piemērota VVG 5.a panta sākotnējā redakcija, nevis Vācijas tiesību aktos minēto jēdzienu “*widerspricht*”, “*Widerspruchsrecht*” un “*Widerspruch*” nozīmes iespējamajām niansēm⁹.

Faktiskie apstākļi, tiesvedība un prejudiciālie jautājumi

14. *W. Endress* noslēdza dzīvības apdrošināšanas līgumu ar *Allianz Lebensversicherungs-AG* (turpmāk tekstā – “*Allianz*”), kas stājās spēkā 1998. gada 1. decembrī.

15. Vispārējos apdrošināšanas noteikumus un informatīvo paziņojumu *W. Endress* saņēma tikai tad, kad *Allianz* nosūtīja viņam apdrošināšanas polisi. No apelācijas instances tiesas konstatējumiem, kas ir saistoši *Bundesgerichtshof* (turpmāk tekstā – “iesniedzējtiesa”), izriet, ka, pat ja tādējādi *Allianz* piekrita *W. Endress* piedāvājumam, *Allianz* viņu pienācīgi neinformēja par viņa tiesībām, kas noteiktas VVG 5.a panta sākotnējā redakcijā¹⁰.

16. Tādējādi iesniedzējtiesa apgalvo, ka VVG 5.a panta sākotnējā redakcijā paredzētais 14 kalendāro dienu termiņš nebija sācies.

17. Saskaņā ar apdrošināšanas līguma noteikumiem ikgadējā apdrošināšanas prēmija bija jāsamaksā par pieciem gadiem. Saskaņā ar vispārējiem līgumam piemērojamiem nosacījumiem atmaksājamā summa līguma izbeigšanas gadījumā nevarēja pārsniegt nāves gadījumā garantēto summu.

18. No 1998. gada decembra līdz 2002. gada decembrim *W. Endress* maksāja apdrošināšanas prēmijas. Acīmredzot viņš samaksāja papildu prēmiju 2004. gadā.

19. 2007. gada 1. jūnijā *W. Endress* paziņoja par līguma izbeigšanu no 2007. gada 1. septembra. 2007. gada septembrī apdrošināšanas sabiedrība izmaksāja viņam atmaksājamo summu, kas bija mazāka nekā veikto maksājumu un procentu summa.

9 — Skat. tālāk 28.–32. punktu.

10 — Skat. iepriekš 10. punktu.

20. Ar 2008. gada 31. marta vēstuli (tādējādi vēlāk nekā vienu gadu pēc pirmās apdrošināšanas prēmijas samaksas) *W. Endress* izmantoja savas tiesības saskaņā ar VVG 5.a panta sākotnējo redakciju. Viņš apgalvoja, ka līgums nav spēkā, un pieprasīja apdrošinātāju atmaksāt visas prēmijas un procentus (atskaitot atmaksājamo summu). Nav skaidrs, kādā veidā un kad *W. Endress* kļuva zināms vai viņam tika darīts zināms par viņa tiesībām, kas izriet no VVG 5.a panta sākotnējās redakcijas, kā arī pasākumiem šo tiesību izmantošanai.

21. Pirmās instances tiesa noraidīja *W. Endress* prasību par papildu summas piedziņu no apdrošināšanas sabiedrības. Apelācijas instances tiesa noraidīja viņa apelācijas sūdzību par šo nolēmumu.

22. Pēc tam *W. Endress* iesniedza kasācijas sūdzību *Bundergerichtshof* [Federālā Augstākā tiesa], kas uzskata, ka sūdzības iznākums ir atkarīgs no tā, vai nosacījums, saskaņā ar kuru VVG 5.a panta 2. punkta sākotnējā redakcijā paredzētās apdrošinājuma ņēmēja tiesības beidzas vienu gadu pēc pirmās apdrošināšanas prēmijas izmaksas (turpmāk tekstā – “viena gada nosacījums”), ir pretrunā Dzīvības apdrošināšanas otrās un trešās direktīvas noteikumiem. Ņemot vērā iepriekš minēto, iesniedzējtiesa nolēma apturēt tiesvedību un uzdot šādu prejudiciālu jautājumu:

“Vai, ņemot vērā [Dzīvības apdrošināšanas trešās direktīvas] 31. panta 1. punktu, [Dzīvības apdrošināšanas otrās direktīvas] 15. panta 1. punkta pirmais teikums ir jāinterpretē tādējādi, ka tas nepieļauj tādu tiesību normu kā [VVG, kas bija spēkā pamatlīdzes faktu rašanās laikā,] 5.a panta 2. punkta ceturtais teikums, saskaņā ar kuru termiņš, kurā subjektam ir atteikuma tiesības vai tiesības iebilst, izbeidzas vēlākais vienu gadu pēc pirmās apdrošināšanas prēmijas samaksas, pat ja apdrošinājuma ņēmējam nav paziņots par tiesībām atkāpties vai iebilst?”

23. *W. Endress, Allianz*, Vācijas valdība un Komisija iesniedza rakstveida apsvērumus, kā arī sniedza mutvārdu apsvērumus 2013. gada 24. janvāra tiesas sēdē.

Vērtējums

Sākotnējie apsvērumi

24. No iesniedzējtiesas nolēmuma izriet, ka Vācijas tiesās *W. Endress* apgalvoja, ka viena gada nosacījums neatbilst Dzīvības apdrošināšanas otrās un trešās direktīvas noteikumiem.

25. Tāpēc es izvērtēšu, vai tāds nosacījums, kāds ir VVG 5.a panta sākotnējā redakcija, kurā bija paredzēts viena gada nosacījums, bija pretrunā Dzīvības apdrošināšanas otrās un trešās direktīvas noteikumiem, un, ja tas tā nav, izvērtēšu šī secinājuma nozīmi šajā lietā.

26. Lai arī VVG 5.a panta sākotnējā redakcija vairs nav spēkā¹¹, tā tiek piemērota attiecībā uz ievērojamu skaitu dzīvības apdrošināšanas līgumu. Tādējādi šajā lietā Tiesas pasludinātais spriedums tiks attiecināts arī uz citiem apdrošinājuma ņēmējiem, nevis tikai uz *W. Endress*¹². Tas varētu attiekties arī uz apdrošinājuma ņēmējiem, kuri ir noslēguši dzīvības apdrošināšanas līgumus, pamatojoties uz citu normu, kas nav VVG 5.a panta sākotnējā redakcija, ciktāl uz tiesībām atteikties no līguma ir piemērojams šis pats (vai līdzīgs) viena gada nosacījums.

11 — Skat. iepriekš 11. punktu.

12 — Patiešām, Tiesa šobrīd izskata vairākas salīdzināmas lietas: lietu C-439/12 *Gawelczyk*, lietu C-459/12 *Krieger*, lietu C-529/12 *Lange* un lietu C-590/12 *Merten*.

27. Šajā lietā minētie apsvērumi sniedz tikai fragmentāru ieskatu par Vācijas tiesību aktiem dzīvības apdrošināšanas nozarē un atsevišķiem VVG 5.a panta sākotnējā redakcijā minēto dzīvības apdrošināšanas līgumu veidu izstrādes un izbeigšanas aspektiem.

28. Iesniedzējtiesa apgalvo, ka šis nosacījums tiek piemērots līgumiem, kas izstrādāti, kā es to saukšu, saskaņā ar “politikas modeli”. Saskaņā ar šo pieeju pieteikums par dzīvības apdrošināšanu ir līgumisks piedāvājums, un apdrošinātājs to apstiprināja, nosūtot pieteikuma iesniedzējam apdrošināšanas polisi, vispārējos apdrošināšanas noteikumus un informatīvo paziņojumu. Šķiet, ka līgums tika noslēgts tikai pēc tam, kad bija beidzies 14 kalendāro dienu termiņš pēc minēto dokumentu paziņošanas, pieņemot, ka tā laikā pieteikuma iesniedzējs neizteica nodomu nebūt saistītam ar līgumu. Tādējādi atbilstoši Vācijas tiesību aktiem šajā termiņā līgums īslaicīgi nebija spēkā. Ja pieteikuma iesniedzējs nereaģēja šo 14 kalendāro dienu laikā, līgums tika uzskatīts par noslēgtu no tā brīža, kad tas saņēma apdrošināšanas polisi, vispārējos noteikumus un informatīvo paziņojumu. Ja apdrošinātājs pienācīgi nepaziņoja šos dokumentus potenciālajam apdrošinājuma ņēmējam, 14 kalendāro dienu termiņš nesākās. Tomēr vienu gadu pēc pirmās apdrošināšanas prēmijas samaksas pieteikuma iesniedzējs vairs nevarēja izteikt savu nodomu nebūt saistītam ar līgumu.

29. Iesniedzējtiesas uzdotais prejudiciālais jautājums īpaši attiecas uz VVG 5.a panta 2. punkta sākotnējo redakciju, saskaņā ar kuru pieteikuma iesniedzējs nevar vairs darīt zināmu savu nodomu nebūt saistītam ar līgumu, ja ir pagājis gads no pirmās apdrošināšanas samaksas – pat ja, kā to norāda iesniedzējtiesa, apdrošinātājs nekad nav paziņojis atbilstošo informāciju (arī par tiesībām izteikt nodomu nebūt saistītam ar līgumu) un ja līdz ar to 14 kalendāro dienu termiņš nekad nav sācies.

30. Iesniedzējtiesa pārbauda viena gada nosacījumu Dzīvības apdrošināšanas otrās un trešās direktīvas noteikumu izpratnē, kas attiecīgi skāra tiesības attiekties no līguma pēc paziņojuma par līguma noslēgšanu saņemšanas un pienākumu pirms līguma noslēgšanas paziņot noteiktu informāciju apdrošināšanas pieteikuma iesniedzējam (proti, nākamajam apdrošinājuma ņēmējam).

31. Man nav skaidrs, vai atbilstošie valsts tiesību akti ir jāinterpretē tādējādi, ka tie attiecas uz atteikuma tiesībām Dzīvības apdrošināšanas otrās direktīvas 15. panta izpratnē vai arī citām tiesībām, kas ir pieejamas apdrošināšanas pieteikuma iesniedzējam, kurš vēlas nepieļaut dzīvības apdrošināšanas līguma noslēgšanu, un nav minētas šajā nosacījumā.

32. No VVG 5.a panta sākotnējās redakcijas formulējuma izriet, ka šī nosacījuma priekšmets bija “*Widerspruchsrecht*”, savukārt Dzīvības apdrošināšanas otrās direktīvas 15. panta vācu valodas tekstā ir minēti apstākļi, kad apdrošinājuma ņēmējs “*zurücktritt*” (“atkāpjas”), un Dzīvības apdrošināšanas trešās direktīvas II pielikuma vācu valodas tekstā ir noteikta tā informācija, kas jāpaziņo pirms līguma noslēgšanas, ieskaitot “*Ausübung des Widerrufs[-] und Rücktritt[s]rechts*”. Savukārt iesniedzējtiesa lūdz Tiesu izvērtēt “*Rücktritts- oder Widerspruchsrecht*”, kas, šķiet, attiecas (daļēji) gan uz Dzīvības apdrošināšanas otrajā un trešajā direktīvā paredzētajām tiesībām, gan uz tiesībām, kas ir VVG 5.a panta sākotnējās redakcijas priekšmets.

33. Lai palīdzētu iesniedzējtiesai, vienlaikus neieņemot galīgu nostāju par Vācijas tiesību izpratni, es atsevišķi izvērtēšu šādus divus jautājumus: i) vai nosacījums, saskaņā ar kuru atteikuma tiesības nevar vairs izmantot vienu gadu pēc pirmās apdrošināšanas prēmijas samaksas, neatkarīgi no tā, vai apdrošinājuma ņēmējam ir paziņota obligātā informācija par tiesībām atkāpties no līguma, ir pretrunā Dzīvības apdrošināšanas otrās un trešās direktīvas noteikumiem un, ii) nevērtējot tiesības atkāpties no līguma Dzīvības apdrošināšanas otrās direktīvas 15. panta izpratnē, vai Dzīvības apdrošināšanas otrās un trešās direktīvas noteikumiem ir pretrunā dzīvības apdrošināšanas līgumu izstrāde, pamatojoties uz nosacījumiem, kas paredzēti tādā tiesību normā, kāda ir VVG 5.a panta sākotnējā redakcija? Pirmais jautājums balstās uz pieņēmumu, ka šī valsts tiesību norma attiecas uz tiesībām atkāpties no līguma Dzīvības apdrošināšanas otrās direktīvas izpratnē, otrs jautājums ietver to, ka tā neattiecas uz šīm tiesībām.

Pieņēmums, ka VVG 5.a panta sākotnējā redakcija attiecas uz tiesībām atkāpties no līguma: vai viena gada nosacījums ir pretrunā Dzīvības apdrošināšanas otrās un trešās direktīvas noteikumiem?

34. Saskaņā ar Dzīvības apdrošināšanas otrās direktīvas 15. panta 1. punktu līguma laušanas laikposma sākums ir apdrošinājumaņēmēja informēšana par līguma noslēgšanu. Šis sākuma brīdis tika pamatots ar divām premisām: pirmkārt, atkāpties var tikai no noslēgta līguma un, otrkārt, apdrošinājumaņēmējs nevar izmantot tiesības atkāpties, ja vien viņam pienācīgi un savlaicīgi nav par to paziņots. Tādējādi saskaņā ar Dzīvības apdrošināšanas trešās direktīvas 31. panta noteikumiem pirms līguma noslēgšanas apdrošinājuma pieteikuma iesniedzējam bija jāpaziņo šīs direktīvas II pielikumā minētā atbilstošā informācija.

35. Tomēr Dzīvības apdrošināšanas otrās direktīvas 15. pantā netika paredzētas sekas, kas iestājas, ja pirms līguma noslēgšanas nav tikusi paziņota šī informācija, tai skaitā informācija par kārtību, kādā pienācīgi izmantot tiesības atkāpties.

36. Arī Dzīvības apdrošināšanas trešās direktīvas 31. panta 1. punktā nebija noteiktas ne šādas sekas, ne arī tas, vai tās būtu jānosaka saskaņā ar kompetentās dalībvalsts tiesību aktiem. 31. panta 4. punktā ir tikai paredzēts, ka saistību dalībvalsts tiesību aktos tiek noteikti sīki izstrādāti noteikumi šī panta un II pielikuma piemērošanai.

37. Ņemot vērā iepriekš minēto, vai Dzīvības apdrošināšanas otrās un trešās direktīvas noteikumi liedz dalībvalstij paredzēt, ka gadījumā, ja atbilstošā informācija – ieskaitot informāciju par tiesībām atkāpties – nebija (pienācīgi) paziņota apdrošinājumaņēmējam, atteikuma tiesības var tikt izmantotas tikai viena gada laikā pēc pirmās apdrošināšanas prēmijas samaksas?

38. Es nedomāju, ka Tiesai būtu izsmeļoši jānosaka, kādas sekas var radīt noteiktās informācijas nepaziņošana. Tieši dalībvalstīm ir jātransponē Dzīvības apdrošināšanas trešā direktīva (it īpaši tās 31. panta noteikumi) tādējādi, lai tā atbilstu ES tiesībām un it īpaši tiesiskās drošības, samērīguma un efektivitātes principiem.

39. Manuprāt, dalībvalstis nevar tā vienkārši noteikt, ka nepaziņošanas gadījumā nav *nekādu* seku. Tādējādi gan apdrošinātājs nebūtu ieinteresēts izpildīt informācijas paziņošanas pienākumu, gan arī netiktu aizsargāts potenciālais dzīvības apdrošināšanasņēmējs. Vienlaikus es neuzskatu, ka Dzīvības apdrošināšanas otrajā un trešajā direktīvā ir noteikts dalībvalstu pienākums paredzēt, ka līgums būs spēkā neesošs, ja pirms tā noslēgšanas netiek ievērots pienākums paziņot informāciju. Ne vienmēr šāda sankcija būs samērīga un iedarbīga tiesību aizsardzības līdzeklis.

40. Tā, piemēram, apdrošinātājs varētu nebūt paziņojis visu vai būtisku daļu no Dzīvības apdrošināšanas trešās direktīvas II pielikuma A punktā minētās informācijas. Šādā gadījumā būtu grūti iedomāties, kādā veidā līgums varētu stāties spēkā: vienai līgumslēdzējai pusei nebūtu visa vai ievērojama daļa būtiskas informācijas attiecībā uz šo līgumu.

41. Vai arī tas varētu būt gadījums, kad nav tikusi paziņota tikai informācija par tiesībām atteikties no līguma un to izmantošanas gadījumiem, bet citādi potenciālais apdrošinājumaņēmējs ir ticis pienācīgi informēts. Šādos apstākļos apdrošinājuma pircējam nebūs vienīgi plašāka aizsardzība, ko tas varētu izmantot saistībā ar tiesībām atkāpties. Ir maz iespējams, ka persona, kura nolēmusi noslēgt dzīvības apdrošināšanas līgumu, tiktu atrunāta to darīt, zinot, ka tiesības atkāpties sniedz tai plašāku aizsardzību. Dalībvalsts var nolemt, ka šādos apstākļos atbilstošs aizsardzības līdzeklis nozīmētu, ka pēc tam, kad apdrošinājumaņēmējs tika pienācīgi informēts par savām tiesībām atkāpties no līguma, tam ir noteikts termiņš, kurā varētu šīs tiesības izmantot. Pakārtoti dalībvalsts var nolemt piešķirt apdrošinājumaņēmējam plašāku aizsardzību vai ņemt vērā to, vai apdrošinājumaņēmējs ir izteicis

vēlmi atzīt līgumu par spēkā neesošu¹³.

42. Es atgādinu, ka attiecībā uz Direktīvā par sliekšņa darījumiem¹⁴ noteiktajām tiesībām atteikties no līguma Tiesa lietā *Heninger* norādīja, ka “gadījumā, ja patērētājs nezina par atteikuma tiesībām, viņš šīs tiesības nevar izmantot”¹⁵. Lieta attiecās uz Vācijas tiesību normu, saskaņā ar kuru patērētājs, kurš nav saņēmis noteikto informāciju, var izmantot tiesības atteikties, līdz abas puses ir pildījušas savas līgumā noteiktās saistības, bet nevarēja tās izmantot vienu gadu no brīža, kad viņš darīja zināmu savu nodomu noslēgt līgumu. Tiesa arī noteica, ka ar tiesisko drošību nevar attaisnot ierobežojošu laikposmu, kura ietvaros var izmantot atteikuma tiesības, ciktāl tā ierobežo tiesības, kādas noteiktas patērētājiem, lai aizsargātu tos pret riskiem, kas rodas tādēļ, ka kredītiestādes ir izvēlējušās slēgt hipotekārā kredīta līgumus ārpus uzņēmuma telpām¹⁶.

43. Starp Direktīvu par sliekšņa darījumiem un Dzīvības apdrošināšanas otro un trešo direktīvu pastāv būtiskas atšķirības. Tāpēc es uzskatu, ka Tiesas nostāja lietā *Heninger* nozīmē, ka patērētāja tiesības nav jāvērtē, lai nodrošinātu tiesisko drošību pārdevējam, kas nav pienācīgi un savlaicīgi paziņojis patērētājam informāciju, kas ļautu pēdējam izmantot atteikuma tiesības ES likumdevēja noteiktā laikposma ietvaros¹⁷.

44. Manuprāt, saskaņā ar Dzīvības apdrošināšanas otro un trešo direktīvu ir jāpiemēro tie paši apsvērumi.

45. Tāpat kā patērētājs saskaņā ar Direktīvu par sliekšņa darījumiem, tā arī apdrošinājumaņēmējs ir vājākā puse līgumiskajās attiecībās ar apdrošinātāju. Pirms uzņemties juridiskas līgumā noteiktas saistības, viņam ir jābūt informētam par līguma sekām, lai varētu pieņemt uz informāciju balstītu lēmumu gan attiecībā uz apdrošinātāju, gan līgumu. Tāpat kā Direktīvā par sliekšņa darījumiem, tā arī Dzīvības apdrošināšanas otrajā un trešajā direktīvā ir paredzēts apdrošinātāja pienākums paziņot vajadzīgo informāciju¹⁸. Šai līgumslēdzējai pusei nevajadzētu varēt atsaukties uz tiesisko drošību, lai atjaunotu situāciju, kas radusies tāpēc, ka tā savas vainas dēļ nav ievērojusi ES tiesībās noteikto prasību paziņot noteikta veida informāciju¹⁹.

46. Piebildīšu, ka pirmās apdrošināšanas prēmijas samaksu var uzskatīt par pierādījumu, ka apdrošinājumaņēmējs ir apliecinājis nodomu būt saistītam ar līgumu, pamatojoties uz *pirms tam vai tajā laikā viņam paziņoto informāciju attiecībā uz līgumu*. Tomēr, ņemot vērā apdrošinātāja bezdarbību, viņam netika paziņota visa informācija, kas saskaņā ar ES tiesībām ir attiecināma uz līguma noslēgšanu.

13 — Saistībā ar Padomes 1985. gada 20. decembra Direktīvu 85/577/EKK par patērētāja aizsardzību attiecībā uz līgumiem, kas noslēgti ārpus uzņēmuma telpām (OV L 372, 31. lpp.; turpmāk tekstā – “Direktīva par sliekšņa darījumiem”), salīdziniet, piemēram, ar 2009. gada 17. decembra spriedumu lietā C-227/08 *Martín Martín* (Krājums, I-11939. lpp., 34. un 35. punkts). (No 2014. gada 13. jūnija šī direktīva tiks atcelta ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2011. gada 25. oktobra Direktīvu 2011/83/ES par patērētāju tiesībām un ar ko groza Padomes Direktīvu 93/13/EEK un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 1999/44/EK un atceļ Padomes Direktīvu 85/577/EEK un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 97/7/EK (OV L 304, 64. lpp.)).

14 — Skat. iepriekš 13. zemsvītras piezīmi. Es norādu, ka šajās dažādajās direktīvās likumdevējs nav pieņēmis vienotu pieeju attiecībā uz pienākumu paziņot informāciju pirms līguma noslēgšanas; kā arī nav paredzēti vienoti noteikumi par kompetences sadalījumu starp ES un dalībvalstīm. Tāpēc Tiesas pastāvīgā judikatūra par Direktīvu par sliekšņa darījumiem nav automātiski transponējama attiecībā uz Dzīvības apdrošināšanas otro un trešo direktīvu: aspekti, kas ir raksturīgi attiecīgajai direktīvai, ir jānoskaidro no tiem, kas tiek piemēroti vispārīgi.

15 — 2001. gada 13. decembra spriedums lietā C-481/99 (*Recueil*, I-9945. lpp., 45. punkts), skat. arī ģenerāladvokāta F. Ležē [*P. Léger*] 2001. gada 12. jūlija secinājumus šajā lietā (60. punkts) un 2008. gada 10. aprīļa spriedumu lietā *Hamilton* (Krājums, I-2382. lpp., 33. punkts) un spriedumu lietā *Martín Martín* (iepriekš minēts 13. zemsvītras piezīmē, 25. un 26. punkts).

16 — Spriedums lietā *Heninger* (iepriekš minēts 15. zemsvītras piezīmē, 47. punkts).

17 — Tiesa apstiprināja līdzīgu loģisko pamatojumu citā lietā, kas attiecas uz Direktīvu par sliekšņa darījumiem attiecībā uz sekām, kas iestājas patērētāja neinformēšanas gadījumā par atteikuma tiesībām: skat., piemēram, 2005. gada 25. oktobra spriedumu lietā C-350/03 *Schulte* (Krājums, I-9215. lpp., 100. un 101. punkts).

18 — Skat. iepriekš 8. punktu.

19 — Atbildot uz tiesas sēdē uzdotu jautājumu, Vācijas valdība apstiprināja, ka politikas modelis ir labvēlīgs apdrošinātājam.

47. Apdrošinājumaņēmējs, kuram apdrošinātājs nav paziņojis par viņa atteikuma tiesībām, tikpat labi var par tām uzzināt citā veidā, tomēr apdrošinātājs joprojām nav izpildījis pienākumu, kas paredzēts Dzīvības apdrošināšanas trešajā direktīvā un transponēts valsts tiesību aktos. Apdrošinātājs nevar atsaukties uz šo neizpildi (pieņemot, ka viņš var pierādīt, kad apdrošinājumaņēmējam kļuva zināms par tiesībām atteikties no līguma), lai apgalvotu, ka atteikuma laikposms ir beidzies. Tikai gadījumā, ja apdrošinātājs var pierādīt, ka viņš ir paziņojis visu vajadzīgo informāciju, pastāv pietiekama tiesiskā noteiktība, lai uzskatītu, ka atteikuma laikposms ir noritējis un beidzies.

48. Tomēr tas nenozīmē, ka apdrošinājumaņēmējs nevar atteikties no līguma, pirms apdrošinātājs viņam paziņojis informāciju, ja viņam ir zināms vai kļuvis zināms par viņa atteikuma tiesībām citā veidā. Šajā gadījumā apdrošinātājs atkal varētu izmantot savā labā to, ka nav paziņojis informāciju, lai liegtu apdrošinājumaņēmējam viņa tiesības.

49. Šo iemeslu dēļ es secinu, ka Dzīvības apdrošināšanas otrās direktīvas 15. panta un Dzīvības apdrošināšanas trešās direktīvas 31. panta noteikumi liedz dalībvalstij paredzēt, ka atteikuma tiesības nevar vairs izmantot vienu gadu pēc pirmās apdrošināšanas prēmijas samaksas, neatkarīgi no tā, vai apdrošinātājs pienācīgi un savlaicīgi ir paziņojis apdrošinājumaņēmējam par viņa tiesībām. Saskaņā ar šo nosacījumu atteikuma periods izbeidzas, jo apdrošinājumaņēmējs ir izpildījis savas līgumsaistības (savlaicīgi veicot apdrošināšanas prēmijas samaksu), neņemot vērā to, ka apdrošinātājs nav izpildījis savu likumā noteikto pienākumu paziņot informāciju apdrošinājumaņēmējam. Šāds iznākums būtu pretdabisks.

50. Šim secinājumam var būt nozīme, palīdzot iesniedzējtiesai izlemt šo lietu. Tomēr es isi izvērtēšu, vai Dzīvības apdrošināšanas otrās direktīvas 15. panta 1. punkta noteikumi liedz dalībvalstij paredzēt atteikuma periodu, kas ir garāks nekā 14 līdz 30 kalendārās dienas pēc tam, kad ir darīts zināms paziņojums par līguma noslēgšanu.

51. Manuprāt, no Dzīvības apdrošināšanas otrās direktīvas 15. panta 1. punkta noteikumiem skaidri izriet, ka līguma laušanas laikposms nevar būt īsāks par 14 kalendārjām dienām, sākot no brīža, kad ir paziņots par līguma noslēgšanu. Tas var būt 14 līdz 30 kalendārās dienas. Līdz ar to 15. panta 1. punktā ir noteikts gan minimālais, gan maksimālais līguma laušanas laikposma ilgums, kuru dalībvalsts var noteikt savos tiesību aktos. Acīmredzami minimālais laikposms ir paredzēts, lai apdrošinājumaņēmējam nodrošinātu minimālo aizsardzības līmeni. Loģiski šķiet, ka maksimālais laikposms ir noteikts, lai nodrošinātu tiesisko drošību gan apdrošinājumaņēmējam, gan apdrošinātājam.

52. Ja dzīvības apdrošināšanas līgums netika noslēgts atbilstoši Dzīvības apdrošināšanas otrās un trešās direktīvas prasībām? It īpaši, ja apdrošinājumaņēmējam vēlāk netika paziņota Dzīvības apdrošināšanas trešās direktīvas 31. pantā noteiktā informācija?

53. Šādā gadījumā, ņemot vērā manis norādītos apsvērumus, apdrošinājumaņēmējam jāvar atteikties no līguma termiņā, kas sākas pēc atbilstošās informācijas paziņošanas.

54. Vai šādā gadījumā apdrošinājumaņēmējam tiek piešķirts ilgāks līguma laušanas laikposms nekā tas, kas paredzēts Dzīvības apdrošināšanas otrās direktīvas 15. panta 1. punktā?

55. Es tā nedomāju.

56. Lai arī Dzīvības apdrošināšanas otrās direktīvas 15. pantā ir noteikts līguma laušanas laikposma sākumpunkts šādos apstākļos²⁰, es neuzskatu, ka valsts tiesību aktos var paredzēt, ka apdrošinājumaņēmējam ir tiesības atteikties no līguma pēc tam, kad ir beidzies termiņš, kas pārsniedz šajā nosacījumā skaidri noteikto maksimālo termiņu.

Pieņemot, ka VVG 5.a panta sākotnējā redakcija neattiecas uz tiesībām atkāpties no līguma: vai dzīvības apdrošināšanas līguma izstrāde, pamatojoties uz šo nosacījumu, ir pretrunā Dzīvības apdrošināšanas otrās un trešās direktīvas noteikumiem?

57. Gadījumā, ja iesniedzējtiesa konstatē, ka VVG 5.a panta sākotnējā redakcijā minētās tiesības nav saistītas ar Dzīvības apdrošināšanas otrās direktīvas 15. pantā paredzētajām līguma laušanas tiesībām, tad attiecīgi ir jāpārbauda, vai Dzīvības apdrošināšanas otrās un trešās direktīvas noteikumi liedz dalībvalstij pieņemt tādu modeli, kāds ir dzīvības apdrošināšanas līguma izstrādes politikas modelis. Ja atbilde ir negatīva, tad faktiski prejudiciālais jautājums ir hipotētisks.

58. Abas direktīvas²¹ tiek piemērotas attiecībā uz dzīvības apdrošināšanas līguma izstrādi un atteikšanos no tā. To atbilstošie nosacījumi attiecas uz pieciem dažādiem posmiem: i) līguma izstrādi, ii) tā noslēgšanu, iii) paziņojuma par līguma noslēgšanu darīšanu zināmu apdrošinājumaņēmējam, iv) termiņu, kurā var atkāpties no līguma, pēc tam, kad darīts zināms attiecīgais paziņojums, un v) iespējamo atteikšanos no tā šī termiņa ietvaros.

59. Attiecībā uz i) posmu Dzīvības apdrošināšanas trešās direktīvas 31. panta 1. punktā ir noteikts, ka šīs direktīvas II pielikuma A punktā minētā informācija ir jāpaziņo potenciālajam pircējam *pirms* līguma noslēgšanas. It īpaši es uzskatu, ka, lai apdrošinājumaņēmējs varētu pieņemt uz informāciju balstītu lēmumu, viņš ir jāinformē, *pirms viņš izvēlas noteiktu apdrošinātāju un līgumu*. Šī pienākuma paziņot informāciju mērķis ir ļaut iespējamajam pircējam izvēlēties viņa vajadzībām visatbilstošāko līgumu un saņemt “skaidru un precīzu informāciju par būtiskajām piedāvāto produktu iezīmēm, kā arī ziņas par iestādēm, kurām iesniedzamas apdrošinājumaņēmēju, apdrošināto personu vai līgumā paredzēto apdrošināšanas atlīdzības saņēmēju sūdzības”²². Šajā paziņojumā ir jāietver arī informācija par līguma laušanas nosacījumiem²³.

60. Attiecībā uz ii) posmu Dzīvības apdrošināšanas otrās direktīvas 15. pantā ir noteikts, ka pēc līguma noslēgšanas un paziņojuma par to, apdrošinājumaņēmējs var atteikties no līguma tā laušanas laikposma ietvaros. Ja nav pieņemts lēmums un piekrišana, kuru rezultātā starp pusēm tiek panākta vienošanās tikt saistītām ar noteiktiem līguma nosacījumiem, acīmredzami nevar atteikties no vēl nenoslēgta līguma.

61. No tā izriet, ka Dzīvības apdrošināšanas otrajā un trešajā direktīvā, skatot tās kopā, ir paredzēts, ka (nākamajam) apdrošinājumaņēmējam noteikta informācija ir jāpaziņo *pirms* līguma noslēgšanas un ka viņam ir pieejams 14 līdz 30 kalendāro dienu ilgs līguma laušanas laikposms pēc tam, kad ir darīts zināms paziņojums par tā noslēgšanu. Tāpēc valsts tiesību normas, kas neievēro šīs prasības, ir pretrunā šīm direktīvām.

20 — Skat. iepriekš 34.–49. punktu.

21 — Dzīvības apdrošināšanas otrās direktīvas 15. pants redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar Dzīvības apdrošināšanas trešo direktīvu, un Dzīvības apdrošināšanas trešās direktīvas 31. pants.

22 — Dzīvības apdrošināšanas trešās direktīvas preambulas 23. apsvērumš.

23 — Skat. iepriekš 9. punktu.

62. Tiktāl, ciktāl atbilstoši valsts tiesību aktiem dzīvības apdrošināšanas līgumu varēja izstrādāt tādējādi, ka pienācīgi un savlaicīgi netiek paziņota Dzīvības apdrošināšanas trešās direktīvas 31. panta 1. punktā noteiktā atbilstošā informācija, šķiet tie būtu bijuši pretrunā šai direktīvai. Pienākums paziņot tiktu apdraudēts, ja šī informācija tiktu darīta zināma *tikai pēc tam, kad apdrošinājumaņēmējs ir pieņēmis lēmumu un līdz ar to izvēlējis apdrošinātāju un līgumu.*

63. Ja dalībvalsts tiesību aktos tika paredzēts termiņš, kurā apdrošināšanas pieteikuma iesniedzējs varēja iebilst pret līguma noslēgšanu, kā arī tika noteikts, ka šī termiņa laikā *līgums vēl nebija uzskatāms par noslēgtu*, tad šis termiņš nebija līguma laušanas laikposms Dzīvības apdrošināšanas otrās direktīvas 15. panta 1. punkta izpratnē, un šīs tiesības iebilst vairāk atbilda i) posmam (līguma izstrāde), nevis kādam no turpmākajiem posmiem.

64. Šādos apstākļos dalībvalsts tiesību aktos bija jānosaka, ka, beidzoties termiņam, kura laikā apdrošināšanas pieteikuma iesniedzējs varēja darīt zināmu savu nodomu nebūt saistītam ar līgumu (ii) posms), apdrošinājumaņēmējam bija jāpaziņo par līguma noslēgšanu (iii) posms) un apdrošinājumaņēmējam bija tiesības lauzt līgumu šajā termiņā pēc tā noslēgšanas (iv) un v) posms), kas *atskīrās* no termiņa, kurā viņš varēja iebilst pret līguma noslēgšanu (ii) posms). Citādi līguma noslēgšanas brīdī izrādītos, ka līguma laušanas laikposms jau ir beidzies.

Sekas

65. Strīdam pamattiesvedībā starp *W. Endress* un *Allianz* – abi ir privāto tiesību subjekti – tiek piemēroti Vācijas tiesību akti. Iesniedzējtiesai tiesību akti ir jāinterpretē tādējādi, lai nodrošinātu to atbilstību ES tiesībām, it īpaši Dzīvības apdrošināšanas otrajai un trešajai direktīvai, kas bija piemērojamas līguma noslēgšanas brīdī. Tomēr pastāvīgajā judikatūrā ir noteikts, ka strīdā starp divām privātpersonām direktīva pati par sevi nevar radīt pienākumus attiecībā uz privātpersonām un līdz ar to tā nevar tikt piesaukta pret privātpersonām²⁴.

66. Es secinu, ka Dzīvības apdrošināšanas otrās direktīvas 15. pants un Dzīvības apdrošināšanas trešās direktīvas 31. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tie liedz dalībvalstij: i) paredzēt, ka tiesības atteikties no līguma nevar vairs izmantot vienu gadu pēc pirmās apdrošināšanas prēmijas izmaksas neatkarīgi no tā, vai apdrošinājaņēmējam ir pienācīgi un savlaicīgi paziņots par šīm tiesībām, un ii) izslēgt, ka (nākamajam) apdrošinājumaņēmējam ir jāpaziņo noteikta obligātā informācija *pirms* līguma noslēgšanas un ka *pēc* paziņošanas par līguma noslēgšanu tam ir jābūt pieejamam līguma laušanas laikposmam 14 līdz 30 kalendārās dienas.

67. Jebkuram no secinājumiem var būt ievērojama ietekme uz *W. Endress* un apdrošinātāja pozīciju pamata tiesvedībā.

68. Tas, kāda ir šī ietekme, būs atkarīgs it īpaši no tā, kādā mērā iesniedzējtiesa ir spējīga interpretēt Vācijas tiesību normas atbilstoši Dzīvības apdrošināšanas otrajai un trešajai direktīvai. Šajā ziņā saskaņā ar Tiesas pastāvīgo judikatūru valsts tiesai “ir jāņem vērā valsts tiesības to kopumā, lai novērtētu, kādā mērā tās var tikt piemērotas, un lai neradītu direktīvai pretēju rezultātu”²⁵. Tas nozīmē, ka valsts tiesai ir jāpiemēro valsts tiesībās atzītās interpretācijas metodes, kas ļauj dažos apstākļos interpretēt kādu valsts tiesību normu tādā veidā, ka kolīzija ar kādu citu valsts tiesību normu tiek novērsta vai arī tiek ierobežota šīs normas piemērojamība, to piemērojot tikai tādā mērā, kas ir

24 — 2004. gada 5. oktobra spriedums apvienotajās lietās no C-397/01 līdz C-403/01 *Pfeiffer* u.c. (Krājums, I-8835. lpp., 108. punkts un tajā minētā judikatūra).

25 — Spriedums apvienotajās lietās *Pfeiffer* u.c. (iepriekš minēts 24. zemsvītras piezīmē, 115. punkts un tajā minētā judikatūra).

saderīgs ar attiecīgo normu²⁶. Vienlaikus, interpretējot un piemērojot valsts tiesību normas, pienākumu atsaukties uz direktīvu “ierobežo vispārējie tiesību principi un īpaši tiesiskās drošības princips un atpakaļejošas iedarbības aizliegums”, un “tas nevar būt pamats valsts tiesību normu interpretācijai *contra legem*”²⁷.

69. Ja direktīvās paredzētais rezultāts nevar tikt sasniegts ar šo interpretāciju, pastāvīgajā judikatūrā ir arī noteikts, ka tad nav jāpiemēro valsts tiesiskais regulējums²⁸ un ka tiktāl, ciktāl ir nodarīti zaudējumi, un tie ir nodarīti, jo dalībvalsts nav ievērojusi savus pienākumus, valsts tiesai ir “jāapstiprina cietušā patērētāja tiesības saņemt atlīdzinājumu atbilstoši valsts tiesiskajam regulējumam par civiltiesisko atbildību”²⁹.

Tiesas nolēmuma iedarbība laikā

70. *Allianz* prasa, ka tiktāl, ciktāl Tiesa secina, ka tāds valsts tiesiskais regulējums, kāds ir viena gada nosacījums, ir pretrunā Dzīvības apdrošināšanas otrās un trešās direktīvas noteikumiem, Tiesai ir jālemj par tās nolēmuma iedarbības laikā ierobežošanu³⁰. Šajā ziņā *Allianz* apgalvo, ka nolēmums ietekmēs vairāk nekā 108 miljonus līgumu, kas noslēgti laikā no 1995. gada līdz 2007. gadam un saskaņā ar kuriem veiktas prēmiju iemaksas kopsummā par EUR 400 miljardiem³¹. *Allianz* apgalvo, ka tā pati ir noslēgusi aptuveni deviņus miljonus līgumu šajā laikposmā, saņemot prēmijas aptuveni EUR 62 miljonu apmērā.

71. Nolēmuma iedarbības laikā ierobežošana ir risinājums ļoti īpašos apstākļos, kuru Tiesa ir piemērojusi tikai tad, ja i) “pastāvēja risks, ka varētu iestāties smagas ekonomiskas sekas, it īpaši saistībā ar ļoti daudzām tiesiskām attiecībām, kas nodibinātas labā ticībā, pamatojoties uz tiesisko regulējumu, kurš tika uzskatīts par likumīgā spēkā esošu”, un “ii) izrādījās, ka privātpersonām un valsts iestādēm bija nācies rīkoties pretēji Savienības tiesībām tādēļ, ka pastāvēja objektīva un būtiska nenoteiktība attiecībā uz Savienības tiesību normu piemērojamību; šo nenoteiktību pat varēja veicināt rīcība no citu dalībvalstu vai Eiropas Komisijas puses”³². Finanšiālās sekas pašas par sevi nav pamats ierobežot nolēmuma iedarbību laikā³³.

72. Es uzskatu, ka šajā lietā ir nepietiekami elementi, lai attaisnotu Tiesas nolēmuma iedarbības laikā ierobežošanu. Tiesai nav iesniegti pierādījumi par iespējamību, ka tiks laužti tie dzīvības apdrošināšanas līgumi, kurus ietekmēs nolēmums, radot ekonomiskas izmaksas apdrošinātājam(-iem) vai izraisot smagas ekonomiskas sekas. Tāpat es neesmu pārliecināta, ka “objektīvas un būtiskas nenoteiktības” saistībā ar attiecīgajiem ES nosacījumiem ietekmē vismaz valsts iestādēm būtu nācies vai nu saglabāt politikas modeli, vai arī izmantot pirmās apdrošināšanas prēmijas samaksu kā sākuma punktu, aprēķinot attiecīgo termiņu saskaņā ar viena gada nosacījumu.

26 — Spriedums apvienotajās lietās *Pfeiffer u.c.* (iepriekš minēts 24. zemsvītras piezīmē, 116. punkts).

27 — 2006. gada 4. jūlija spriedums lietā C-212/04 *Adeneler u.c.* (Krājums, I-6057. lpp., 110. punkts un tajā minētā judikatūra).

28 — 2010. gada 19. janvāra spriedums lietā C-555/07 *Kücükdeveci* (Krājums, I-365. lpp., 51. punkts un tajā minētā judikatūra).

29 — 1994. gada 14. jūlija spriedums lietā C-91/92 *Faccini Dori* (*Recueil*, I-3325. lpp., 29. punkts), skat., piemēram, arī nesenāko spriedumu lietā *Adeneler u.c.* (iepriekš minēts 27. zemsvītras piezīmē, 112. punkts un tajā minētā judikatūra).

30 — Piemēram, salīdziniet ar līdzīgiem apsvērumiem, kurus sniegusi banka lietā *Heininger* pasludinātajā spriedumā (iepriekš minēts 15. zemsvītras piezīmē, 49. punkts).

31 — Ņemot vērā, ka Vācijas iedzīvotāju skaits tika noteikts 82 miljoni 2010. gadā, man ir grūti pieņemt apgalvojumu, ka laika posmā no 1995.–2007. gadam tika noslēgti vairāk nekā 108 miljoni dzīvības apdrošināšanas līgumu.

32 — 2012. gada 13. decembra spriedums lietā C-465/11 *Forposta* (iepriekš *Praxis*) un *ABC Direct Contact* (45. punkts un tajā minētā judikatūra).

33 — Spriedums lietā *Forposta* (iepriekš *Praxis*) un *ABC Direct Contact* (iepriekš minēts 32. zemsvītras piezīmē, 47. punkts un tajā minētā judikatūra).

Secinājumi

73. Ņemot vērā iepriekš minēto, ierosinu Tiesai uz *Bundesgerichtshof* uzdoto jautājumu atbildēt šādi:

Padomes 1990. gada 8. novembra Direktīvas 90/619/EEK par normatīvo un administratīvo aktu koordinēšanu attiecībā uz tiešo apdrošināšanu (dzīvības apdrošināšanu) un par pasākumiem, kas veicina brīvu pakalpojumu faktisku sniegšanu, kā arī par grozījumiem Direktīvā 79/267/EEK 15. panta 1. punkts, skatīts kopā ar Padomes 1992. gada 10. novembra Direktīvas 92/96/EEK par normatīvo un administratīvo aktu koordinēšanu attiecībā uz tiešo dzīvības apdrošināšanu un par grozījumiem Direktīvā 79/267/EEK un Direktīvā 90/619/EEK 31. pantu, ir jāinterpretē tādējādi, ka tas nepieļauj valsts tiesību normu, saskaņā ar kuru tiesības atteikties no dzīvības apdrošināšanas līguma izbeidzas vēlākais vienu gadu pēc pirmās apdrošināšanas prēmijas samaksas, neatkarīgi no tā, vai apdrošinājuma ņēmējam tika pienācīgi un savlaicīgi paziņots par šīm tiesībām.